

týchto daní za environmentálne, pretože z hľadom na malú elasticitu dopytu v oblasti ich spotreby problém životného prostredia neriešia.

Niektorí ekonómovia nepovažujú existenciu externalít za dostatočný dôvod na zásahy štátu do ekonomiky. Vychádzajú zo skutočnosti, že je mnoho iných možností ako riešiť problémy, ktoré vznikajú v súvislosti so zápornými externalitami v podobe externých environmentálnych nákladov. Navrhujú napríklad tzv. riešenie súkromnou cestou, v súlade s teóriou R. H. Coasa, teda bez zásahov štátu. Viacerí však poukazovali na to, že vymáhanie odškodného za spôsobené záporné efekty súdnou cestou nie je vyslovene súkromná cesta, lebo súdy reprezentujú štátnu moc a verejný poriadok. Okrem toho, použitie tejto cesty i v prípade, že sú vlastnícke práva jednotlivých subjektov definované úplne, je dosť obmedzené výškou transakčných nákladov. Prítomní zástancovia teórie R. H. Coasa odporučili venovať väčšiu pozornosť zdokonaleniu právneho systému v tejto oblasti, ako aj zníženiu transakčných nákladov späť s odstraňovaním záporných externalít environmentálneho charakteru. Ďalej navrhovali zvyšovať racionálnosť správania sa zúčastnených subjektov tým, že sa zvýši ich informovanosť o výške škody, veľkosti transakčných nákladov a platobnej schopnosti znečisťovateľa. V tejto súvislosti sa spomínala i možnosť skupinovej žaloby existujúca v niektorých iných krajinách.

Na seminári odznali vyslovene teoretické príspevky, ale i referáty, ktorých obsahom bola empiricky zameraná analýza niektorých problémov vyplývajúcich z existencie externalít. Práve takáto kombinácia prístupov vytvorila dobrý základ na ďalší posun poznania v oblasti skúmaných externalít, a teda i externalít environmentálneho charakteru.

Mária Hranaiová

## Glavica – dobývací priestor na okraji sídliska Podhorské

Glavica je chorvátsky názov bývalého pieskového kopca (207 m n. m.), dnes už len ťažobnej lokality opradenej povestiami, situovanej na východnom okraji sídliska Podhorské v Devínskej Novej Vsi – mestskej časti Bratislavy. Likvidácia tohto unikátneho prírodného útvaru začala po r. 1966 následkom rozhodnutia ONV Bratislava-vidiiek.

Geologický útvar Glavica vznikol v období mladších treťohôr – vrchnom bádene (15–13 mil. rokov), kedy nová transgresia mora dosiahla svahy Devínskej Kobyly. Vyskytujú sa tu piesky, ktoré sa radia do vrchného bádenu. Pieskovcové zložky nie sú časté, sú však vyvinuté v celej oblasti a miestami vytvárajú plynulé rímly. Pieskovce sú vápenaté. V pieskoch sa miestami vyskytujú zhľuky jemných štrkov, prevládajú však jemnozrnné piesky.

Ložisko Devínska Nová Ves III – Glavica je surovinovým zdrojom tehelne v Devínskej Novej Vsi. Piesky Glavice sú ostrivom tehliarskym ťlom z tohto ložiska. Tehliarska výroba má v Devínskej Novej Vsi dlhú tradíciu. Miestnu tehľu založil r. 1870 ako manufaktúru podnikateľ Rossler a neskôr (r. 1891) ju vybavil na vtedajšiu dobu modernými strojmi na parný pohon, následkom čoho sa produkcia zmnohonásobila. R. 1909 majiteľ postavil 18-komorovú pec a prikúpil nové stroje, ktoré rozšírili sortiment výrobkov. Po vzniku ČSR nový majiteľ tehelne otvoril nový hliník, kde sa od r. 1929 hlina ťažila korčekovými bagrami a urobil rozsiahlu rekonštrukciu, takže produkcia za rok predstavovala 10 mil. tehliarskych jednotiek. Odvtedy prešla tehľňa viacerými reorgani-

záciami i modernizáciami. V r. 1992 v rámci privatizácie vznikla zo Západoslovenských tehelní akciová spoločnosť, v ktorej zo starého podniku zostali iba niektoré závody, napr. aj v Devínskej Novej Vsi.

V r. 1987 sa začalo s hromadnou bytovou výstavbou sídlisk Podhorské a Kostolné v mestskej časti Devínska Nová Ves, t. j. na kontakte s ťažobným priestorom Glavica. Dňa 24. 1. 1988 požiadali Západoslovenské tehelne (ZST) listom MNV v Devínskej Novej Vsi o súhlas s rozšírením dobývacieho priestoru Devínska Nová Ves III – Glavica. Rada MNV v Devínskej Novej Vsi dňa 9. 2. 1988 vyslovila zásadný nesúhlas s ďalším rozširovaním ťažby s odôvodnením, že ťažba veľmi negatívne vplyva na okolitú prírodu a životné prostredie priľahlých sídlisk.

V r. 1993 na požiadanie Miestneho úradu mestskej časti Devínska Nová Ves vypracovala firma Ekojet "Generel zelene Devínskej Novej Vsi". Generel zelene je územnoplánovací podklad, kde je Glavica definovaná ako ťažobný priestor, ktorý významne ovplyvňuje prašnosť, ako aj urbanistické zámery rozvoja obce. Uvedené príčiny vedú kompetentné orgány ťažbu zastaviť a ložisko vyňať z evidencie. Pretvorením Glavice na okrskový park by sa kvalita obytného prostredia sídlisk výrazne zlepšila, keďže jestvujúca sídlisková zeleň neplní predpokladané funkcie (Šembera, 1993).

Na základe žiadosti Miestneho úradu mestskej časti Devínska Nová Ves vykonal Štátny zdravotný ústav hl. mesta SR Bratislava v dňoch 17. 10.–21. 11. 1996 meranie prašného spadu na okraji sídlisko-

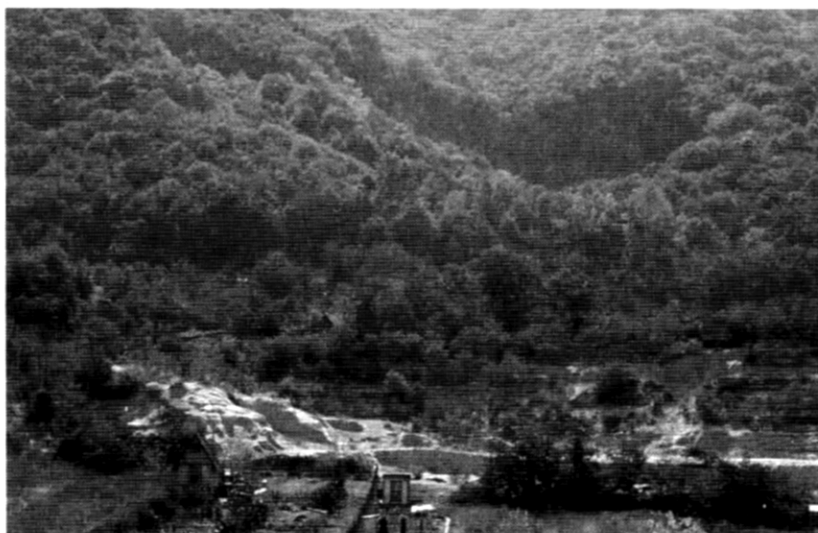
vej časti Podhorské. Výsledky merania preukázali zvýšenú prašnosť v sledovanom území. Zatiaľ čo hygienicky únosná hodnota je  $12,5 \text{ g.m}^{-3}/30 \text{ dní}$ , zistená hodnota  $35,4 \text{ g.m}^{-3}/30 \text{ dní}$  predstavuje 2,8-násobok. Priemerná hodnota tohto ukazovateľa na území mesta Bratislava r. 1995 predstavovala  $8,25 \text{ g.m}^{-3}/30 \text{ dní}$ . Z nameraných údajov vyplýva, že susedstvo otvoreného ťažobného priestoru a obytného územia s hustou zástavbou sídliskového charakteru nie je vhodné, nakoľko ťažobný priestor predstavuje zdroj nadmernej prašnosti, a to aj v čase, keď sa v ňom neťaží (ŠZÚ/21-9891/96 z 5. 12. 1996).

Odbor ŽP Krajského úradu v Bratislave sa listom zo dňa 9. 6. 1997 /ŽP/OP-79/97 k žiadosti Západoslovenských tehelní, a. s., ohľadom dobývacieho priestoru Devínska Nová Ves III – Glavica vyjadril negatívne, pretože prašnosť nad únosnú hodnotu by mala vplyv ako na obyvateľov blízkej obytnej zóny, tak i na vegetáciu a živočíšstvo blízkeho chráneného územia. Rovnako negatívne stanovisko k ďalšej banskej činnosti v tejto lokalite zaujala Slovenská agentúra životného prostredia – pobočka Bratislava. Lokalita je vhodným biotopom pre chránené druhy vtákov, ako napr. včelárka zlatého a brehuľu riečnu, ktoré tu pravidelne hniezdia a práve v týchto miestach by bolo dobré vybudovať záchytnú rekreačnú zónu pre obyvateľov sídliska, čím by sa čiastočne odťažilo v súčasnosti silne atakované vzácne územie NPR Devínska Kobyla.

Argumenty Západoslovenských tehelní, a. s., pre ťažbu v Glavici sú nasledujúce:

- Lokalita Glavica má z hľadiska transportu suroviny do tehelne v Devínskej Novej Vsi veľmi výhodnú polohu.

- Špeciálny ostrý sedimentový piesok z Glavice, na rozdiel od via-



tych pieskov na Záhorí, má odlišnú granuláciu a je výhodný práve pre kvalitu ílu v tejto tehelni.

- Ak má ZST, a. s., investovať do modernizácie tejto tehelne (ktorou sa o. i. zredukuje počet pracovných miest z terajších 80 na 50), potrebuje ťažobný priestor Glavica aspoň do r. 2009.

A ako sa ďalej vyvíja kauza Glavica?

Miestne zastupiteľstvo mestskej časti Devínska Nová Ves uznesením UMZ 237/12/1997 spresnilo termín definitívneho ukončenia ťažby v lokalite Glavica s nasledujúcou rekultiváciou na 31. 12. 1998, a tak predĺžilo ZST, a. s., možnosť ťažby v Glavici o ďalšie 4 mesiace. Mestské zastupiteľstvo Devínskej Novej Vsi na jednej strane nechce vystaviť 11 000 obyvateľov sídlisk Podhorské a Kostolné nadmernej prašnosti a hlučnosti, na druhej strane nechce ani zlikvidovať historickú prevádzku tehelne, vzhľadom na ešte perspektívne ložisko ílov – Devínska Nová Ves II. v tejto lokalite. Je otázkou, či sa podarí presved-

čiť akcionárov ZST, a. s., že snaha o zdravé životné prostredie by mala byť aj ich prioritným záujmom.

**Katarína Zlochová**

#### Literatúra

- Kol., 1977: POPD ložiská tehliarskej suroviny DNV III (Glavica). ZST, a. s., Pezinok.
- Pokorný, V. (ed.), 1995: Devínska Nová Ves – vlastivedná monografia. Miestny úrad Devínska Nová Ves, Bratislava.
- Šembera, I., 1993: Generel zelene – Devínska Nová Ves. EKOJET, Bratislava.

**„Co je od přírody, není nikdy staré. Neboť co příroda vytváří, má v sobě věčnost.“**

**Isaac Bashevis Singer  
(Židovská moudrost)**